

7. přednáška

III. pilíř sociální zabezpečení (ČR) Sociální pomoc

III. pilíř - Sociální pomoc

V rámci systému sociální pomoci stát řeší obtížné sociální situace:

- stavu hmotné nouze,
- stavu sociální nouze,
- ochrany práv občana,
- prevence vzniku těchto situací.

Sociální pomoc vs. sociální péče

- ▶ **sociální péče** = *nástroje* sociální ochrany, kterými se „pečuje“ o klienta (po fyzické i psychické stránce)
- ▶ **sociální pomoc** = obsahuje *motivační prvky*, cílem je aktivovat klienta, aby si pomohl sám
- ▶ moderní systémy sociální pomoci (v širším smyslu) obsahují oba aspekty

Historický vývoj chudinské péče

► chudinská péče

- nejdříve neinstitucionalizovaná – provozovala ji církve – řády, později farnosti
- institucionalizovaná chudinská péče se vyvinula jako první (a po dlouhou dobu jediný) nástroj sociální ochrany obyvatel a zároveň jako ochrana státu před sociálními nepokoji či kriminalitou městské chudiny

Vznik sociální péče po roce 1948

- ▶ po roce 1948 – pro ČSSR – vzorem sovětský model SZ – centralizovaný, plně financovaný ze státního rozpočtu
- ▶ sociální péče nepřevzala chudinskou péči z 1. republiky

Právní úprava sociální péče po roce 1989

► do 31.12.2006

- definice sociální péče (§ 73 zák. 100/1988 Sb.): „Sociální péče je péče, kterou zajišťuje stát pomoc občanům, jejichž životní potřeby nejsou dostatečně zabezpečeny příjmy z pracovní činnosti, dávkami důchodového či nemocenského zabezpečení, popř. jinými příjmy a občanům, kteří je potřebují vzhledem ke svému zdravotnímu stavu nebo věku, anebo kteří bez pomoci společnosti nemohou překonat obtížnou životní situaci nebo nepříznivé životní poměry.“
- hmotněprávní nároky ze sociální péče jsou upraveny v prováděcím předpise
- ze sociálních služeb právně upraveny pouze: poradenství, pečovatelská služba, ústavní péče
- činnost poskytovatelů sociálních služeb bez zvláštní právní úpravy

Nová právní úprava sociální pomoci

- ▶ Účinnost od 1.1. 2007
- ▶ Zákon 110/2006 o životní a existenčním minimu
- ▶ Zákon 108/2006 o sociálních službách
- ▶ Zákon 111/2006 o pomoci v hmotné nouzi

Zákon o sociálních službách

- ▶ Sociální služba, jak říká zákon, je činnost nebo soubor činností, jimiž se zajišťuje pomoc osobám v nepříznivé sociální situaci. Rozsah a forma pomoci musí zachovávat lidskou důstojnost, musí působit na osoby aktivně a motivovat je k činnostem, které neprodlužují nebo nezhoršují jejich nepříznivou sociální situaci, a musí zabraňovat jejich sociálnímu vyloučení.
- ▶ 31 nových typů sociálních služeb
- ▶ Uživatel dostane hotovostní příspěvek, ze kterého si může sociální službu nakupovat

Zákon o sociálních službách

ROZDĚLENÍ SOCIÁLNÍCH SLUŽEB

► Sociální služby se dělí na:

- služby sociální péče,
- služby sociální prevence
- sociální poradenství.

► Služby sociální péče

Služby sociální péče napomáhají osobám se stabilizovaným zdravotním stavem zajistit jejich fyzickou a psychickou soběstačnost

Zákon o sociálních službách

Služby sociální péče

- ▶ Mezi služby sociální péče patří:
 - osobní asistence
 - pečovatelská služba
 - tísňová péče
 - průvodcovské a předčitatelské služby
 - podpora samostatného bydlení
 - odlehčovací služby
 - centra denních služeb
 - denní stacionáře
 - týdenní stacionáře
 - domovy pro osoby se zdravotním postižením
 - domovy pro seniory
 - domovy se zvláštním režimem
 - chráněné bydlení
 - sociální služby poskytované ve zdravotnických zařízeních ústavní péče

Zákon o sociálních službách

Služby sociální prevence

Služby sociální prevence napomáhají zabránit sociálnímu vyloučení osob, které jsou jím ohroženy pro krizovou sociální situaci

Zákon o sociálních službách

Služby sociální prevence

► Služby sociální prevence jsou:

- raná péče
- telefonická krizová pomoc
- tlumočnické služby
- azylové domy
- domy na půl cesty
- kontaktní centra
- krizová pomoc
- nízkoprahová denní centra
- nízkoprahová zařízení pro děti a mládež
- noclehárny
- služby následné péče
- sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi
- sociálně aktivizační služby pro seniory a osoby se zdravotním postižením
- sociálně terapeutické dílny
- terapeutické komunity
- terénní programy
- sociální rehabilitace

Zákon o sociálních službách

Sociální poradenství

Sociální poradenství poskytuje informace přispívající k řešení nepříznivé sociální situace. Sociální poradenství je základní činností při poskytování všech druhů sociálních služeb.

Nová právní úprava zákona o hmotné nouzi

- ▶ Systém pomoci v hmotné nouzi je moderním systémem pomoci osobám s nedostatečnými příjmy, motivující tyto osoby k aktivní snaze zajistit si prostředky k uspokojení životních potřeb.

Nová právní úprava zákona o hmotné nouzi

Kdo je v hmotné nouzi?

- ▶ Zákon stanovuje sedm situací spojených s nedostatečným zabezpečením základní obživy, bydlení a mimořádnými událostmi. Nastanou-li, je osoba či rodina v hmotné nouzi a má nárok na pomoc.
- ▶ Jde v zásadě o situace, kdy osoba či rodina nemá dostatečné příjmy a její celkové sociální a majetkové poměry neumožňují uspokojení základních životních potřeb.
- ▶ Řešení i některých nárazových životních situací

Nová právní úprava zákona o hmotné nouzi

Jaké jsou nové dávky a kdo je vyplácí?

- ▶ Dávkami, kterými se řeší pomoc v hmotné nouzi, jsou:
 - příspěvek na živobytí
 - doplatek na bydlení
 - mimořádná okamžitá pomoc

Nová právní úprava zákona o hmotné nouzi

Příspěvek na živobytí

- ▶ Základní dávka pomoci v hmotné nouzi řeší nedostatečný příjem osoby či rodiny.
- ▶ Živobytí osoby či rodiny je stanoveno na základě posouzení, jaký má osoba či rodina příjem a zda si jej může zvýšit, na posouzení majetkových poměrů a na zhodnocení dalších okolností, které výši částky živobytí mohou navýšit (aktivní snaha najít si zaměstnání, dlouhodobé setrvávání ve stavu hmotné nouze, potřeba dietního stravování).
- ▶ Částka živobytí se odvíjí od částek životního a existenčního minima.
- ▶ Částka živobytí je stanovena pro každou osobu individuálně, a to na základě hodnocení její snahy a možností. Pro stanovení živobytí rodiny se jednotlivé částky živobytí osob sčítají.

Nová právní úprava zákona o hmotné nouzi

Příspěvek na živobytí

- ▶ Výše příspěvku na živobytí se stanovuje jako rozdíl mezi živobytím osoby či rodiny a jejich příjmem, který je snížený o přiměřené náklady na bydlení.
- ▶ Přiměřené náklady na bydlení jsou odůvodněné náklady na bydlení, maximálně však do výše 30 % a v Praze 35 % příjmu osoby či rodiny.

Nová právní úprava zákona o hmotné nouzi

Doplatek na bydlení

- ▶ Dávka pomoci v hmotné nouzi řeší situaci nedostatku příjmu k uhrazení odůvodněných nákladů na bydlení.
- ▶ Podmínkou pro nárok na tuto dávku je být nájemcem nebo vlastníkem bytu a splňovat podmínky pro nárok na příspěvek na živobytí a na příspěvek na bydlení ze systému státní sociální podpory.
- ▶ Existuje však řada výjimek

Nová právní úprava zákona o hmotné nouzi

Doplatek na bydlení

- ▶ Výše doplatku na bydlení je stanovena tak, aby po zaplacení odůvodněných nákladů na bydlení (tj. nájmu, služeb s bydlením spojených a nákladů za dodávky energií) zůstala osobě či rodině částka na živobytí.

Nová právní úprava zákona o hmotné nouzi

Mimořádná okamžitá pomoc

Osobám, které se ocitnou v takových situacích, které je nutno bezodkladně řešit, je poskytována mimořádná okamžitá pomoc. Zákon vytypoval pět takových situací.

1. Osoby sice neplní podmínky hmotné nouze, ale hrozí jim vážná újma na zdraví v případě neposkytnutí pomoci okamžitě.
2. Osoby jsou postiženy vážnou mimořádnou událostí.
3. Osoby nemají dostatečné prostředky, k úhradě jednorázového výdaje spojeného např. s úhradou poplatku za vystavení duplikátů osobních dokladů nebo v případě ztráty peněžních prostředků.
4. Osoby v hmotné nouzi potřebují prostředky na nákupu předmětů dlouhodobé potřeby (např. rozbité pračky, ledničky) nebo uhradit odůvodněné náklady, vznikající v souvislosti se vzděláním nebo se zájmovou činností nezaopatřených dětí.
5. Poslední, pátá situace pomáhá řešení situace osob, ohrožených sociálním vyloučením. Jde např. o osoby vracející se z vězení, z dětského domova a z pěstounské péče po dosažení zletilosti nebo po ukončení léčby chorobných závislostí.

Nová právní úprava zákona o hmotné nouzi

Mimořádná okamžitá pomoc

Pro jednotlivé situace, charakterizované pro mimořádnou okamžitou pomoc, jsou stanoveny odlišně výše částek, které v případě splnění stanovených podmínek občanovi náleží.

- ▶ V případech, kdy hrozí osobě vážná újma na zdraví a tato osoba neplní žádné podmínky pro poskytnutí příspěvku na živobytí nebo doplatku na bydlení, náleží částka, doplňující příjem této osoby do výše existenčního minima.
- ▶ V případě mimořádných událostí lze poskytnout mimořádnou okamžitou pomoc až do výše patnáctinásobku částky životního minima jednotlivce, tj. pro rok 2009 až do výše 46.890 Kč.
- ▶ V případě úhrady nezbytného jednorázového výdaje se stanovuje výše mimořádné okamžité pomoci až do výše tohoto jednorázového výdaje.
- ▶ V případě výdajů s pořízením nezbytných základních předmětů dlouhodobé potřeby a odůvodněných nákladů spojených se vzděláním nebo zájmovou činností dítěte náleží částka do výše těchto výdajů, maximálně však v průběhu kalendářního roku do výše desetinásobku částky životního minima jednotlivce, tj. pro rok 2009 až do částky 31.260 Kč.
- ▶ V případě mimořádné pomoci osobám ohroženým sociálním vyloučením lze poskytnout mimořádnou okamžitou pomoc ve výši 1000 Kč. V průběhu roku může být tato pomoc poskytnuta opakovaně, celková výše však nesmí překročit čtyřnásobek částky životního minima jednotlivce, tj. pro rok 2009 maximálně částku 12.504 Kč.